

Seadus ja Kohus.

Digusteadline ajakiri.

Ilmub üks kord kuus.

Toimetus ja talitus Tallinnas,

S. Surul nr. 16, raekoja vastas.

Tegewa toimetaja: wannutatud advokat **M. Pung.**

Tegewa toimetaja kirjade aadress: Ревель, Wiru uul. nr. 13.

№ 6 (11)

November.

1912.

Kooliõpetajate laste õpemaksust vabastamine keskkoolides.

Gümnaasiumide, progümnaasiumide ja realkoolide seadustes (§§ 1495 ja 1716 Sead. Kogu XI köide, I jagu 1893. a. väljaanne) on ära määratud, et õpetus neis koolides kes- ja rahvakooliõpetajate poegadel maksuta on. Muudugi peavad need koolid, kus kooliõpetaja teenistuses on, haridusministeeriumi alla käima. Mitte ainult nende kooliõpetajate poegadel ei ole õigus maksuta õpetust saada, kelle isa praegu kooliteenistuses on, vaid ka nende kooliõpetajate poegadel, kelle isa varemalt mitte vähem kui 10 aastat kooliõpetajaks on olnud ja kes tehnikatunnistuse koolivalitsusele ette näitab.

Käesoleval aastal 10. mail anti seadus välja, mille järele üleüldis-haridusliste poislaste keskkoolide juures teenistuses olevate isikute majanduslist seisutorda kindlustatakse.

Selle seaduse 15. jaoskonnas on tähendatud: „Muutusets ja täiendusets sellekohaste seaduste kohta maksivaks tunnistada:

„Teenijate kui ka nende isikute lapsed, kelle vanemad mitte vähem kui 10 aastat poislaste gümnaasiumides, progümnaasiumides ja realkoolides haridus-kasvatustsises osas teeninud, kui ka nende lapsed, kes nimetatud koolide juures arstideks, welskeriteks ja kirjatoimetajateks olnud, vabastatakse kroonu poislaste-keskkoolides õpemaksust, niisama ka õpemaksust tütarlaste-keskkoolides, kui wiimaseid kroonu kulul üleval peetakse“.

Tähendatud lausest seaduses: „muutusets ja täiendusets sellekohaste seaduste kohta maksivaks tunnistada“ said gümnaasiumide, progümnaasiumide ja realkoolide kui ka õpetonna ringkondade walitsused jarnafelt aru, et kõig sellekohased seadused, mis kooliõpetajate laste õpemaksust vabastamise kohta poislaste-õpeajutustes maksivad olid, ära on kaotatud ja 1. juulist hakates uue seaduse järele tuleb läia. Uut seadust mõistisid nad, nagu juba eespool tähendatud, jarnafelt, et

ainult kehtkooliõpetajad, kes mitte vähem kui 10 aastat kooliteenistuses olnud, oma lapsi maksuta kroonu kehtkoolidesse võivad saata.

Niisugune seadusest arusaamine ei käi aga uue seaduse mõttega sugugi kokku. Uus seadus käib otsekohe kehtkoolide juures teenistuses olevate isikute majanduslike seisukorra tõstmise kohta. Sellepärast on ka uues seaduses 15. jaoskonnas see kord ära seletatud, mille järele tuleb käia, sest et varemases seaduses selle kohta küllalt selgeid ja kindlaid määrusi ei ole. Täheendus selles osakonnas ei käi aga mitte mingil tingimisel selle kohta, et uue seadusega rahvatooliõpetajale lapsed kroonu kehtkoolides kooliraha hakkavad maksuma.

Nüüd on ka rahvahariduse ministerium sellest seisukohast välja minnes 28. septembril õperingkondade kuratoritele 38.281 numbri all ringkirja saatnud, milles seletatakse, et ka edaspidi rahvatooliõpetajate lapsi kroonu poisslaste-kehtkoolides endiste määruste järele koolimaksust tuleb vabastada.

Siia juurde olgu veel lisatud, et hariduseministeriumi mitme-kordse seletuse järele teenijateks alamkoolides tuleb ainult neid pidada, kes kooli juures õpetust annavad ehk 10 aastat õpetust on annud, olgugi et neil riigiteenistuse õigusi ei ole, nagu näituseks algkooliõpetajad ja usuõpetajad. Ka seda tuleb tähele panna, et seaduse järele (§§ 1494 ja 1715 Sead. Kogu XI köide, I jagu 1893. a.) gümnaasiumidesse ja realkoolidesse aramaksitud õperaha mitte mingil tingimisel tagasi ei makseta. Sellepärast peab meeles pidama, et õpemaksu tagasi-jaamise asjus palvetirjajad mitte kehtkoolide ülemustele ei tule anda, sest et nemad oma võimuga ei tohi õperaha tagasi anda, vaid palvetirjadega tuleb hariduseministeriumi poole pöörata (С. Перепбургъ, Чернышевская площадь). Hariduseministeriumis tehakse otsus, et efektiivne võetud õpemaksu tagasi maksta, ja siis maksetakse ka raha tagasi.

Nagu kuuleme, on meie juures paljud kooliõpetajad kehtkoolides oma laste eest õpemaksu maksnud, sellepärast pandagu õpemaksu tagasi-jaamise asjus ülemalkirjeldatud korda tähele.

Wahekohtust.

W. Hesson.

Baltimaa seisab kodanliste protsesside poolest terwel Wenemaal esimese koha peal. Siin, nagu näha, ei ole ka see asjaolu takistuseks olnud, et kohtu asjaajamine meie juures Wene keeles sünnib, millest laugelt suurem jagu kohtuskäijaid aru ei saa. Mis küll mõiks niisugust protsesside rohkest sünnitada? Ei ole selle põhjuseks, nagu ehk arvatakse, meie rahwa kõrgem kultura järg kui Sise-Wenemaal, sest haritud rahvas ilmaaegselt protsessisid palju ei aja: näeb juba ette

ära, kus kaotus, kus võit. Protseffide rohkust võiks ehk kõige paremini seletada meie maal walitsewa ühiskondlise korra ja majandusliste wastoludega. Muulased aga otsivad seletust meie rahwa iseloomust, selle halbade omadustest, nagu: langeaelsus, jonnatus ja usaldamatus, mis kõige suuremad tühiste protseffide sünnitajad on. Kuid rahwa iseloomu joone si tuleb suurelt osalt teda ümbritsewate olude arwesse panna ja sellepärast ei saa protseffide rohke seletamise juures mitte rahwa iseloomu peapõhjuseks nimetada.

Kuid millest need rohked kohtuprotseffid ei tõuseks, rahwamajanduse seisukohalt waadates tuleb neid kahjulikkudeks pidada. Kohtus käimine ja protseffide ajamine on kulukas asi, ja kuigi siin asi just niimoodi ei kujune, nagu tuntud koolijututehes, kus kaks poisji pähkli leidfid, kolmas aga kohtumõistmise eest tuuma oma suhu pistis, siiski mõtab otsatu protseffimine mõnelgi mehel wiimase waranduse natuke ära.

On see praegu nii, siis oli endine aeg sellepoolest veel karmim, kuna seal kohtumõistmine riigile ja ta ametnikkudele kaaks sissetuleku hallikaks oli. Ohtu-Euroopa feodal-riikides hoidfid walitsejad wisadusega kohtumõistmise õigust oma käes ja ei hirmunud ka sõbade eest, mis selle õiguse pärast keskwalitsusega pidada tuli. Wene ajalooft on teada, et wiirstid oma truidele ametnikkudele maakondi („на коммуніе“) toitmiseks andfid, mille juures kohtumõistmise õigus filmapaistwal kohal seisis. Samajuguse asjaolu jälgi leiame ka weel praegu meie Balti eraseaduse III kõiteft, kus näituseks seisab (§ 4577 täh.): Kui Gestimaa rinnades, loomaomanik, (kui loom kellelegi kahju teinud) teda omale ei jäta, siis saab ühe poole loomast ehk looma hinnast see, kellele loom kahju tegi, teise poole — kohus.

Et protseffide kulufid rahwa majanduse seisukohalt wiljakujeta wäljaanneteks tuleb pidada, siis on suur tähtsus neil abinõudel, mis protseffide arwu wähenamiseks ja protseffide odawamaks tegemiseks kaasa aitawad. Ühelt niisuguseks abinõuks tuleb ka wahetohut (третейскій судъ, Schiedsgericht) pidada.

Wahetohus on õigusepärast kõige wanem kohus. Juba wanal hallil ajal, kui riikisi ega riigivalitsust ei olnud, ja inimesed oma tüli-asju wäewõimuga otsustasid, pöörasid tülitsejad, kui nad ära nägid, et jõu ja wäewõimuga oma eesmärgile ei saa, kolmanda isiku poole, keda nad ise walisid ja kelle otsuse alla nad ka endid kohustasid heitma. Ja see ongi wahetohus.

Ka meie ajal ja meie riigis on asjade õiendamise wahetohute abil wõimalik, olgugi et peaaegu igal pool kroonukohtud töötawad. Mõlemad pooled walivad oma waba tahtmise järele isikud, kelle kätte nad oma tüli-asjade arutamise usaldawad ja kelle otsus ka riigivalitsuse wõimude poolt täidesaatmist leiab, nagu iga teine kohtuotsusti. Peawahel aga seisab siin jelles, et wahetohus asjad oma südametunnistuse ja parema tõetundmise järele otsustab, kuna kroonukohtus mitmesuguste wormide täitmisega seotud on. Meie oludes aga on iseäranis tähtis weel see, et wahetohus, kui kohtunikud oma rahwa seest on walitud,

rahvaleeles asja arutab ja nii igauks siin ilma tõlkideta ja adwoktideta oma asja ette kanda võib.

Et wahelohtu otsusel täieline võim tüliasja diendamises oleks, selleks tuleb aga mõnesugusid, seaduse poolt ülesseatud nõudmisi tähele panna. Need nõudmised on ülespandud Wene Kodanlise kohtumõistmiste seaduse neljandamas jaos, teises peatükis, mille paragrafid siin Eesti-keelses tõlkes ära toome.

1867. Kõik isikud, kellel õigus on wabalt oma waranduse kohta määrusi teha, võiwad nende wahel tõusnud waieluste otsustamist ühe ehk mitme wahemehe kätte anda, keda nad oma wahel kokku leppides umbarwus (mitte paaris arvus) waliwad.

1868. Kõiki waielusi, mis kodanliste kohtude alla käiwad, võib wahelokhus arutada ja otsustada, maha arwatud: 1) asjad, mis isikliste seisuseõiguste kohta käiwad; 2) asjad, mis alaealiste ja teiste eeskoostmiste all olevate isikute huwidega seotud; 3) asjad, mis kroonu asutuste, maaomawalitsuse, linna- ja külakogukondade huwidega seotud; 4) asjad, mis on ühenduses kuri- ehk süütegudega, peale nende, mis nuhtluse seaduste põhjal leppimise teel võib ära lõpetada ja ka peale nende asjade, mis tasu nõudmisesse puutuwad kuri- ja süütegudest tõusnud kahju ja kaotuste eest ja mis kodanlise nõudmise kujul pärast kaela-kohtuist arutamist algatakse; 5) liikumata waranduste kohta käiwad asjad, kui neist osa wõtawad isikud, kellel tähendatud waranduste omandamise ehk pidamise ja tarwitamise õigused kätendatud on; 6) asjad, mis põhjenuwad õnnetuste läbi wabriku ja mäetööstuses kahju saanud tööliste ja teenijatele ning nende perekondadele tasu määramise reeglite peal (Tööstuseseadus, 156,¹⁹ lisa Seadustekogu järe järele).

1869. Poolte kokkuleppimine asja wahelohtu kätte andmise üle peab ennast awaldama wahelohtutirjas.

1870. Wahelohtutirja peawad alla kirjutama waidlejad ja kõik walitud wahemehed, kes allkirja juurde weel peawad tähendama, et nad nõus on wahemeheks astuma.

1871. Wahelohtutirjas peab ära tähendatud olema: 1) waidlejate ja nende poolt walitud wahemeeste ees-, isa- ja perekonnanimed ja elututsed; 2) waieluse all olew asi, mis wahelokhtule arutada antakse. Peale nende sunduslittude tingimiste võibwad asjast osawõtjad heatahtlise kokkuleppimise järele weel teisi tingimisi ära määrata, nagu: wahelokhtuistumise koht, asjaajamise juhatamine ja dokumentide hoidmine, poolte seletuseandmise kord, tähtaeg wahemeestele waielusasja otsustamiseks, nõudmise eelkindlustamine, lepingu murdmise trahw ja, wiimaks, weel kõik muud tingimised, mis mitte seaduste wastu ei läi.

1872. Kui asja otsustamise tähtaeg ei ole wahelohtu kirjas ära tähendatud, siis peab asi wahelohtutirja ettepanemise päewast arwates nelja kuu jooksul wahemeeste poolt ära otsustatud olema.

1873. Enne tähtaegade lõppu, mis §§ 1871 ja 1872 järele määratud, ei ole waidlejatel õigust oma asja kohtuasutuste kätte anda.

1374. Wahelohtutirja peab notariuse eht rahukohtuniku kinnitamiseks ette panema. Pärast kinnitamist antakse algustiri wahemcestele ja ära kirjad tema pooltele wälja.

1375. Asja arutamine, mis wahelohtutirja põhjal wahelohtule otsustada antakse, jääb pärast wahelohtutirja ettepanemist seisma, olgu asja arutamine juba kui taht kaugel; kuid kohtu poolt tarwitusele wõetud nõudmise eelkindlustamise abinõud jääwad maksma seni, kuni wahelohus oma otsuse ära ei ole teinud, kui aga wahelohtutirjas selle kohta iseäralisi tingimisi pole maha tehtud.

1376. Wahemeeste wahetamine enne asja lõpetamist on ainult järgmistel juhtumistel lubatud: 1) kohtuskäijate kottuleppimise puhul; 2) kummagi poole nõudmise peale, kui pärast kirjategemist wahemehe ja wastase poole wahel on kahe esimese astme hõimlus*) tekkinud eht pärast kirjategemist wahemehe ja kummagi poole wahel protsess on alanud.

1377. Nõudmine wahemehe wahetamise asjas, eelkätwa (1376) paragrafi teise punkti põhjal, antakse kas sellele rahukohtuniku eht sellele ringkonnakohtule ära, kelle wõimkonda asi oma hinna järele läiks.

1378. Wahemehed ei ole kohustatud kohtuasjade ajamise korra wormide järele käima, waid täidawad sellestkiäljelt wahelohtutirja määrusi.

1379. Kõik tarwilised dokumendid, teated ja seletused annawad kohtuskäijad nende poolt walitud wahemeestele ära, ilma et seal juures mingisugusid wormisi tarwis oleks täita.

1380. Kui kumbki pool oma dokumentide ja tarwiliste teadete ettepanemiseega wiivitab, siis wõib wahelohus temale nende ettepanemiseks tähtjaja määrata.

1381. Sel korral, kui tähtjaeg mööda on lastud, eht kui kumbki pool kohtusse ei ilmu seletust andma, wõib wahelohus ilma uute seletusteta, nende teadete ja dokumentide põhjal, mis tal käes on, asja ära otsustada.

1382. 1380 nimetatud tähtjajad dokumentide ettepanemiseks ei anna wahelohtule õigust asja otsustamist ette määratud ajast kaugemale edasi lütata.

1383. Teadete, ära kirjade ja dokumentide ettepanemise juures wahelohtule läidakse määruste järele, mis §§ 452—455 ülesse on pandud. **)

*) Sugulus naesewõtmise läbi.

***) 452. Dokumendi algustirja eht teadete wäljanõudmiseks, mis teise kohtu eht walituseasutuse eht ametniku altide ja asjade seas on, antakse kohtuskäijale tema palwe peale tunnistus selle kohta, et algustiri eht teated tarwilised on, ja mis ajaks nimelt.

453. Kõik kohtu- ja walituse-asutused ja ametnikud on kohustatud ajawiitmata kohtuskäijale, tunnistuse ettenditamise puhul, tema suuõnalise palwe peale nõuetawad teated ja dokumentide ära kirjad wälja andma, eht kirjaliku palwe peale — neid wälja saatma. Aga,

1384. Asjaarutamine wahelohtus ja kõik wahelohtu tegemus lõpeb ära: 1) kui pooled jaks kokku lepiwad; 2) nõudja wõi kostja surma puhul; 3) kui asja arutamise ajal kaelakohtuline sündmus ilmfiis tuleb, millel wahelohtu kätte antud asja otsustamise kohta mõju wõib olla; 4) kui pooled ei wali omale uusi wahemehi nende asemele, kes surma puhul eht § 1376 äranäidatud põhjustel wälja langefitwad, eht kui pooled ei anna asja ülejäänud kohtunikutele arutada, telleda arw mitte paaris arw ei wõi olla.

1385. Kui wahemehed asja ettemääratud tähtajaks ära ei lõpeta, wõiwad kohtuskäijad nendega kokkuleppides lisalepingu põhjal asja otsustamises uue tähtaja määrata.

1386. Kui lisatähtajaks asja ära ei otsustata eht kui pooled ja wahemehed uue tähtaja määramises kokku ei lepi, fiis tunnistatakse wahelohus lõpetatuks ja tagajärjetaks.

1387. Wahelohus teeb otsust fündametunnistuse järele.

1388. Otsus tehtakse wahelohus, peale sellekohast eelnõupidamist, wahemeeste healtenamusega ära.

1389. Wahelohtu otsuses peawad ülestähendatud olema kohtuskäijate ja wahemeeste ees-, isa- ja perekonnanimed, kohtuskäijate nõudmised ja tõendusjed ja põhjendusjed, mille peale kohtuotsus on tehtud.

1390. Wahelohtu otsusele kirjutawad kõik wahemehed alla.

1391. Kui keegi wahemeestest ennast otsuse alla kirjutamisest ära ütleb, fiis teewad teised otsuse peale sellekohase märkuse, ja otsusel enesel, kui ta aga enamuse poolt on allakirjutatud, on niisamasugune jõud, nagu oleks ta kõikide poolt allakirjutatud.

1392. Wahelohtu otsus antakse kohtuskäijatele teada ja selle üle annawad nad allkirja otsuse peal; kui aga nad määratud tähtajaks

niisuguseid teateid ja ärakirju peab kirjaliku palwe peale ka ilma sellekohase tunnistuseta wälja antama.

454. Kohtu- ja walitsuseasutustes eht ametnikkude käes olewaid algusakti eht dokumenti ei anta palujale mitte wälja, waid nad saadetakse, tunnistuse ettenäitamise puhul, otsekohe kohtusse, kus asi ees on. Raamatud ja aktid jooksimatest asjadest ei saadeta mitte alguskirjaks wälja, waid neist antakse wäljawõtted wälja. Tasu nõudmiste juures lahju ja kaotuste eest, mis on kuritegude tagajärjel sündinud, saadetakse algusaktide kogu wälja, kui pooled oma nõudmistes selle kuriteo kaelakohtulise uurimise peale näitawad.

455. Kui ametiasutusel eht ametnikul, selle poole kohtuskäija oma palwega dokumendi eht teate wäljaandmise pärast pööras wõimata on seda palwet kohtutunnistuses ettemääratud aja jooksul täita, fiis on ta kohustatud kohtuskäijale selle kohta tunnistust andma ja ära seletama, mis ajaks teadet eht dokumenti wõib wälja anda. Selle tunnistuse põhjal pikendab kohus kohtuskäijale temale määratud teadete ettepanemise aega.

ei ilmunud, siis arwatakse, et kohtuotlus selle tähtaja wiimasel päewal kohtuskäijatele teada anti, mis otsusetegemiseks oli määratud.

1398. Edasikaebust wähekohtu otsuse peale ei ole.

1394. Otsuse wäljakuulutamisega loetakse wähekohtu tegevus lõpetatuks ja asi (akt) antakse ühes wähekohtu kirja ja otsuse alguskirjaga mitte hiljem, kui seitsme päewa jooksul, tema wäljakuulutamise arwates, nõudmise hinna järele waadates edasi kas rahukohtunikule ehk ringkonna kohtusje, kelle jaoks ehk ringkonnas otsus tehti.

1394¹. Kui rahukohtunikule ehk ringkonnakohtusje wähekohtu otsus ette pannakse, mis käib liikumata waranduse omanduse õiguse ehk selle pidamise ja tarwitamise kohta, siis saadab ta selle otsuse äratirja kroonu palatisse. Kui wiimane leiab, et selle otsuse läbi liikumata warandus ühe isiku käest teise kätte kinnitamisemaksudest (kreposti-põslinidest) kõrwalpeajemise sihis antakse, siis seab ta nõuetawate maksude kohta arwe kokku ja käib nende sissenõudmise juures määruste järele, mis waranduste hinnata ülemineku pealt wõetawate maksude kohta käitwad (Põslinideseadus).

1395. Wähekohtu otsus saadetakse üleüldisel alusel täide. Täitmiselehe annab rahukohtunik wälja ehk see kohus, kellele wähekohtu otsus ette pandi.

1396. Wähekohtu otsust tunnistatakse kohtuskäijate kaebuse peale tühjaks ja kustutakse maha ainult niisugustel korradel, kui nad on tehtud kas pärast määratud tähtaega, ehk jälle wähekohtu kirja põhjal, mis ei ole kõigi kirja kokkuseadjate poolt allakirjutatud ehk üleüldse siis, kui tingimisi, mis wähekohtu kirjas määratud, pole täidetud.

1397. Wähekohtu otsused ei loeta maksuwateks ja neil pole mingisugust jõudu: 1) nende isikute kohta, kes wähekohtu kirja tegemisest aja ei wõtnud; 2) nende asjade kohta, mis wähekohtu kirja põhjal wähekohtule otsustada polnud antud; 3) nende asjade kohta, mis § 1368 üles on loetud.

1398. Baltwed wähekohtu otsuse mahakustutamise kohta antakse ühe kuu jooksul otsuse wäljakuulutamise päewast arwates sisse; selle aja juurde arwatakse weel werstade armu järele aeg, mis wähekohtu ja kohtuasutuse wahel olewa maa ärasõitmiseks ära kulub.

1399. Baltwe wähekohtu otsuse mahakustutamise kohta antakse sellele kohtule sisse, kellele otsuse alguskiri ette pandi.

1400. Siin äratähendatud määrused käiwad ka wähekohtute kohta, mis kommerts-kohtute alla käiwaid kaubanduse asju arutawad.

Põhjusmõtteline küsimus meie walla- walitsuste keele asjus.

Miitawi ringkonnakohtus tuleb ligemal ajal tähtis asi arutusele, millel waldade omawalitsuste asjaajamise kohta laialine tähtsus on. Nimelt tuleb kohtul ühe wallawolikogu üle otsust teha, kes wallawalitsuse Wene keeles kirjutatud raamatuid mitte ei rewideerinud — keeleoskamatusse pärast. Selle üle avaldab Väti leht „Dsihwe“ pikema kirja, millest tähtsama osa „Posti.“ järele siin oma lugejatele toome.

1910. a. tegi Kuramaa talurahwa-asjade komisjon wallawalitsustele ülesandeks 1911. aastast peale raamatuid, nende hulgas ka wolikogu protokollid, Wene keeles kirjutada. Matšew seadus nõuab, et walla wolinemhed iga aasta, pärast uut aastat, terwet wallawalitsuse tegevust möödaläinud aasta kohta rewideerima ja oma rewideerimise tagajärjed protokollis peawad kirjutama. Muidu tõuseb aga küsimine, kuidas peawad wolikogud raamatuid rewideerima, mis neile mõistmata keeles kirjutatud? Wallawalitsuste Wene keeles kirjutatud raamatud on wolikogudele seitseme piisariga finni pandud raamat. Riisugusele arusaamisele tulid ka Dobljeni walla wolikogu liikmed ja astusid selles asjas esimese wastutusriika sammu. 4. jaan. j. a., kui wolikogu liikmed wallawalitsuse möödaläinud aasta tegevust rewideerima pidid, leidsid nad, et pea-kassaraamat mitte Väti keeles ei ole kirjutatud nagu siamaale, waid Wene keeles. Et nad Wene keelt ei mõistnud ja Väti keele õiguste kitsendamist mitte lubada ei tahtnud, ei wõinud wolikogu liikmed rewideerimist ette, sest Wene keele mitte-oskamise pärast ei wõinud ju teada, kas wallawalitsuse asjad õigeste aetud, kusjuures nad järgmise otsuse tegid: „Tähelepannes et ettepanud raamatud mitte Väti keeles kirjutatud ei ole ja wolikogu liikmed Wene keeles kirjutatud raamatuid Wene keele mitte-oskamise pärast rewideerida ei wõi, tegi wolikogu otsuseks: aasta tegevuse rewideerimist mitte enne ette wõtta, kuni raamatuid Väti keelde ei kirjutata.“

Selle otsuse ärakiri saadeti Dobljeni maakonna talurahwa-asjade komisjarile. Algas järeleuurimine. 17. jaan. 1912 kutsuti kõik üksteist wolikogu liiget, kes nimetatud resolutsioonile alla olid kirjutatud, Dobljeni maakonna talurahwa-asjade komisjari juurde ülekuulamisele. Komisjar tahtis kõigepealt teada saada, kes wolikogu liikmetest selle asja algataja olnud. Sellepärast kutsus ta wolikogu liikmeid üksteist küsima ja kes üle kuulatud, neid ei lastud teiste juurde wälja, waid eraldi teistest ära. Peale selle kui komisjar kõik wolikogu liikmeid üle oli kuulanud, wiidi wolikogu juhataja Jaan Weikert ja sulaste seisuse wolinemhed Indrit Grandaw ning Ludwig Rosenbaum Miitawi-Bauste maakonna politseiwalisususse. Siin said nad weel samal õhtul Miitawi ringkonnakohtu prokuröri ja tema abi juuresolemisel kohtu-uurija poolt üle kuulatud, mille järele nad kõik wangi wõeti ja Kuramaa kubera

mangu wangikotta wiidi. Wangis olid wolikogu liikmed seitse päewa, kutsuti siis shandarmivalitsusesse, kus neid jälle üle kuulati ja siis wabaks lasti, ühes teiste wolikogu liikmetega politsei ülewaatuse alla andes. Komissjar leidis, et esimejena rewideerimise wastu sulaste woli- mees Grandaw olnud, kelle siis kubermangu talurahwa-asjade komis- jon ametist lahti lastis, kus juures põhjuseks nimetati, et Grandaw poliitikaliselt ustaw ei ole. Weel kuulati wolikogu liikmed uurija poolt mõnda korda üle, kuni neid Kuramaa kuberm. talurahwa-asjade komis- joni otsuse järele 21. juulist s. a. ametiwõimust üleastumise ja tegevus- jeta oleku pärast kohtu kätte anti.

Tuleb huumitusega kohtu otsust selles asjas ära oodata. Sellel saab põhjusemõtteline tähendus olema, sest ta näitab kohtu seisukohta meie waldade omawalitsustele nii tähtsas küsimus.

Kroonu korterimaksust.

U. Birt.

Iga uue aasta algul saadetakse linnades igale kroonu korteri- maksu maksjale nimelised teatelehed kätte, kus üles on pandud, kui palju temal nimetatud maksu käesolewa aasta eite maksta tuleb. Wenekelised teatelehed ei ole igapähele arusaadawad. Pole isegi keeleostajatel need seaduseparagrafid tihti küllalt selged, mis teatelehe teise külje peale mahu- tatud, kuna selle maksu wõtmise kord ja suurus laiaadele hulladele täiesti tundmatal on. Seal seisab näituseks esimese koha peal sõredalt trüki- tud paragraf, et maksujaksjad korterimaksu komisjoni oma protestid sisse andma peawad, kui maks ei ole õiglaselt ära määratud. Kuhu ja mis peale sa tead kaebama minna, kui, nagu tähendatud, selle maksu suurusest ja tema wõtmise korraast aimugi pole. Pole siis mitte üleliigne, kui korterimaksu seaduse juures lühidalt peatame ja näpunäited teeme, mis mõnelegi maksujaksjale kasulikul on. Iseäranis aga tahaks mit- me sugustele käsitööliste teele, nagu: rätseppadele, lufusepadele jne. kes juba kroonule oma äri eest tööstuse maksu mak- sawad, ka neile, kes wana aasta lõpul ja uue aasta esimeste kuude jooksul korterid wahetawad, ettewaatust soowitada, et nad selgusele püüaks jõuda, kas nende käest mitte ülearu korterimaksu ei nõuta, ja kui seda peaks juhtuma, tarwilikku kohta protesti sisse annaksid.

Kroonu korterimaksu wõtmiseks on linnad ja alewid wiiesse klassi jagatud, ja maks on esimestes klassides suurem kui wiimastes. Kuid mitte kõik linnad ja alewid ei maksa seda maksu, waid ainult need, mis isedraalisesse nimekirja ülesse on wõetud. Wallimaa linnadest ja linna- katestest seisawad nimekirjas: kolmandas klassis — Tallinna, Tartu, Li- hawi ja Miitawi linnad, neljandas klassis — Rakwere, Pärnu ja Peterburi kub. Narwa; wiimandas klassis — Haapsalu, Paide, Wiljandi, Walga, Kurejaare, Wõru, Wolmari, Bauske, Windawi, Goldingeni, Grihwa, Lemsalu, Polangeni, Talseni, Tukkumi, Fridrichstadi, ja Jakob-

stadti linnad. Linnade ülesvõtmise nimekirja, ehk ühest klassist teise ümberpaigutamine, niisamuti ka võetava maksu suurus määratakse seaduseandlisel teel ära.

Praegu võetakse kroonu maksu korteri eest maksetava aasta-üüri järele järgmises suuruses (kuna kodumaa linnadest esimeses ega teises klassis ühtegi pole jätame need klassid täieste välja):

Kolmandas klassis :

Kui korteri üür on		Korterimaks
150 rbl. kuni	180 rbl.	2 rbl. 50 kop.
180	" " 240	4 " — "
240	" " 300	5 " 50 "
300	" " 360	7 " — "
360	" " 420	9 " — "
420	" " 480	11 " 50 "
480	" " 540	14 " — "
540	" " 600	16 " 50 "
jne.		

Neljandas klassis :

Kui korteri üür on:		Korterimaks
120 rbl. kuni	144 rbl.	2 rbl. — kop.
144	" " 192	3 " — "
192	" " 240	4 " 50 "
240	" " 288	6 " — "
288	" " 336	7 " 50 "
jne.		

Viiendas klassis :

Kui korteri üür on		Korterimaks
60 rbl. kuni	72 rbl.	1 rbl. — kop.
72	" " 96	1 " 50 "
96	" " 120	2 " — "
120	" " 144	3 " — "
jne.		

Kui korteriüüri jätta ka kütmise ehk mööblite eest võetav maks ääb, siis võetakse teatav osa üürimaksust maha, näituseks 15 prots. siis, kui kütmine peremehe poolt on.

Ulama üüriga korterid kui 150 rbl. kolmandama klassi linnas (näit. Tallinnas, Tartus), kui 120 rbl. neljandama klassi linnas, kui 60 rbl. viiendama klassi linnas, on kroonu korterimaksust vabad. Korteri maksu makswad ka majaperemehed, kuigi nad omas majas elavad, ja tegelikult kellegile üüri ei maksa. Maksust pole vabad ka need mitte, kes teiste käest hinnata korteri saavad.

Korterimaksu suurus järgmise aasta peale määratakse selle korteri üüri järele, kus korteripidaja eelmise aasta 15 detsembril elas. Selle

mafsu äramääramiseks annavad majaomanitüd iga aasta algul, enne 7. jaanuarikuu päewa, korterimafsu komisjonile ifesuguse nimekirja läbi kõigi nende nimes teada, kes nende päralt olemates majades korterit peawad (kas üürimafsu eest wõi ilma hinnata — üftapuhas; oma all olew korter ka juurde arwatud). Üles antakse selle juures ka korteri aastane üür. Korterimafsu komisjon waatab majaomaniku poolt antud teated läbi, ja kui ta nad õiged leiab olemat, faadab üürnikule nimelise teatelehe kätte, mille peal üürniku käest wõetawa korterimafsu fuurus üles on tähendatud.

Ei leia üürnik tema käest nõutawa mafsu fuuruse mitte õige olemat, siis wõib ta kohaliku kroonu korterimafsu komisjoni ees kaebtuft tõsta. Kaebtufted antakse enne 7. aprilli fiftse, kuid korterimafs peab sellegipärast õigel ajal ära mafsiud olema. Ülearu mafstuid raha mafsetakse päraft korteripidajale tagafi.

Korterimafs mafsetakse feadufe järele 15. aprillil eht päraft feda kümne päewa jookful kohalifesse renteifse eht teiftesse kassadesse, mis selleks rahaminiftri poolt määratud, ära. Päraft kümnet päewa hakatakse mafsu kõrwa weel trahwi wõtma — poole protfendi fuurufes iga poole kuu ja täieliku rubla pealt. Kohaliftude olude järele muudetakse mõnikord pifut feadufe poolt määratud mafsmife aega.

Nii on feadufe küllalt selge fifu, kuid tegelikuf elus tulewad effimifed korterimafsu määramife juures ette, ja nii mõnigi üleliigne rubla weereb riigikodaniku kutrufst wälja. Meie ei peata fiin niifugufte effitufte juures, kus korterimafsu nende ifitute käest nõutakse, kes selleft mafsuft on wabastatud, nagu riftiufstude waimulikud, piiritwahi ohwitferid j. m. Need ifitud juba tunnewad oma õigufi ja ostawad neid ka kaitfta. Enam feleldufi on heal, kus korterimafsu enam nõutakse, kui õigus nõuda oleks. Näitufeks elas keegi fel ajal, kui majamomitud oma üürniktude kohta teateid komisjoni fiftse annawad, kallimas korteris ja läks odawamasse üle. Komisjon ei tea selleft üleminekuft midagi ja määrab mafsu kallima korteri pealt. Siin tuleb korteriwahetajatel kindlasti meeles pidada, et kui nad päraft eelmife aasta 15. detfembrit odawamasse korterifse üle läfsid ja kui see üleminek enne 7. märtsikuu päewa fündis, siis mafstawad nad korterimafsu selle hilifema ja odawama korteri pealt. Nõutakse nende käest korterimafsu kallima korteri järele, siis tuleb selle üle õigel ajal kaebtuft tõsta.

Teifeks effimife põhjufeks korterimafsu määramife juures on fee, et korterimafsu mafsjad tihti ruumides elawad, mis juba teife kroonumafsu alla kaitwad ja sellepäraft nende pidajad kas täieftte eht ofalt korterimafsuft wabastatud peakfid olema. Näitufeks mafsetakse mõne ruumi pealt juba kroonule töõstufemafsu, ja sellesamas ruumis elab korteripidaja, kelle käest jälle täit korterimafsu summa nõutakse. Tööstufemafs wõetakse peaaftjalikult juft ruumi pealt, ja kui nüüd sellesama ruumi eest korterimafsu nõutakse, siis pole see mitte õige. See oleks, nagu õelbafse, kahe naha wõtmine ühe looma feljast. Selle-

pärast seisabki korterimaksu seaduses määrus üleval, et korterimaksu ei võeta ruumide pealt, mis kaupluse- ehk tööstuse ehk teiste sarnaste ettevõtete all on, ega ka nende ruumide osade pealt, mis just elamiseks pole määratud. Ütleme lufusepal on neli tuba, ja neist on kaks töökoja all, mille peale juba ettevõtete tunnistus on võetud. Töökoja all olevate tubade üür tuleb terve korteri üürist maha arvata, ja ainult ülejääva osa pealt aastatüürist, kui see osa küllalt suur on ja oma suuruse poolest veel kroonu korterimaksu alla käib, maksetakse seda viimast maksu. On juhtumisi olnud, kus korterimaksu ka niisuguste korteriosade pealt on nõutud, mis töökoja alla käivad, mida elamiseks mitte ei tarvitata, ja mis siis ka korterimaksust vabad peaksid olema. Et seda ette ei tuleks, jelle eest hoolitsegu igaüks ise. Ega korterimaksu komisjon ei tea ise, et sellesamas korteris, mis peremehe poolt korterite nimetirjas üles antud, ka töökoda asub ja et selle töökoja peale tunnistus on võetud ja et sellepärast töökoja alla minem ruum korterimaksust vaba peab olema. Seda tehku igaüks ise enne 7. aprilli oma taebustetirjas ja teiste tõenduste varal selgeks, siis jääb üleliigne maks ära.

Weel on üks asi korterimaksu küsimuses, mis küllalt tuttav pole, see on — et korterimaksu maksmise edasilükkamist ehk osa kaupa maksmist teatavatel korradel võib paluda, ilma et niisuguse edasilükkamise korral trahvi tuleks maksta. Rubermangu korterimaksu komisjon võib igal ajal, ka pärast maksumaksmise tähtaega, maksu tähtaega edasi lükata, ehk osakaupa maksmist lubada, kui maksumaksja suure perekonna läbi on koormatud, ehk raske haiguse, waranduse ehk teenistuse kaotamise jne. pärast raskest seisukorras on, ja maksumaksmise edasilükkamist ehk osakaupa maksmise luba palub. Ka seda kergitust võiks mõnikord filmas pidada ja teda kasulikult tarvitada.

Senati administratsiooni-departemangu seletused.

Põhjusemõttelil senati seletus liikumata waranduste kroonumaksu asjus. Viibawi majaomanil Franz Koshkowski andis senatisse taebuse Kuramaa linnade liikumata waranduste kroonumaksu walitsuse peale, et see tema liikumata waranduse kroonumaksu määramise juures maha ei ole arwanud protsentisid, mis ta iga aasta nimetatud waranduse hüpotegivõla eest peab maksuma. Silmas pidades, et kroonumaksu määramise juures liikumata waranduste keskmine puhaskisjetulek arwesse võetakse, kusjuures üleüldisest kisjetulekust maa-, linna- ja muud warandusega ühenduses olevad maksud maha on arwatud, ning et hüpotegivõla protsentisid seaduse järele waranduse alaliste

wäljaminekute hulka ei loeta, jättis senat majaomaniku Koshkowi kaebtuse tähele panemata.

Kroonumaks linna aedade ja põldude pealt. Senini nõuti kroonu krundimaksu mitte üksnes nende linnamaade pealt, mis elanikkude majade piirkonnas on, vaid ka selle piirkonna külge ulatavate aedade, heinamaade ja põldude pealt. Nüüd on senat oma otsusega 1. aug. 1912 a. seletanud, et niisugused maad mitte nagu muud linnamaad kuueprotsendilise kroonumaksu alla ei käi, vaid palju odavamaksu alla.

Kas võib isikut, kes karistusefalkade poolt trahvitud, wallakohtu liikmeks valida? Viivimaal R. wallas toimepandud wallakohtu liikmete valimised jättis rahutogu omal ajal sellepärast finnitamata, et walitud isikud 1905. a. kindral Orlovi karistusefalga poolt ühekuulise arestiga olid trahvitud. Nüüd on senat rahutogu otsuse ümber lükanud ja seletanud, et wallakohtu seaduse järele ainult niisugusel juhtumisel isik valimiseõiguse kaotab, kui ta kaelakohtu poolt trahvitud on. Sõjaseaduse ajal peale pandud administratiivlised trahwid kaotavad sõjaseaduse lõppemisega oma maksuuse.

Cestimaa kuuendiku- ja mõisamaade wallamaksu asjus on senat „R. Westn.“ teatel käsukirja annud, mille järele Cestimaal kuuendiku- ja mõisamaa kohtade rentnikka ja omanikka mitte maade pealt võetava wallamaksu alla ei või panna, ükskõik kas nad kohalise walla hingekirjas on või mitte. Hingekirjas olemise korral võib neid ainult kui maata inimesi hinge pealt võetava maksu maksjate hulka üles võtta, kui nende käes peale kuuendiku ja mõisamaa kohtade muid maid ei ole.

Kubermangu maksujid, mis liikumata waranduste, peale jaotatud, ei või, nagu senat seletab, mitte waranduse omaniku isiklikuks maksudeks lugeda. Kui maja maha põleb, tulewad ka maksud, niihästi võlad kui ka jookswad maksud maha kustutada. Ehitatase uus maja üles, ei või selle peale põlenud majast jäänud võlga arvata.

Kas mõis võib keelda talumaa peale westit ehitamist. Saaremaa talurahwa-asjade komisjar oli ühe talukoja müüma-kontrahi sellepärast finnitamata jätnud, et mõisaomanik parun T. kontrahisse tuuleveste ehitamise keelu üles oli võtnud. Parun T. kaebtuse komisjari otsuse peale jättis Viivimaa talurahwa-asjade komisjon tagajärjeta, kus juures aga komisjoni liige, selleaegne Viivimaa maandunil parem P. v. P. isearvamise sisse padis. Asi läks senatisse. Nüüd teatab „Lätwija,“ et ka senat parun T. kaebtuse tagajärjeta on jätnud.

Kohtu otsused.

Sahioiguse pinnalt. Miitawi-Bauste maakonnaülema noorem abiline oli haawatud jänesi, mis taluomaniku Matshewski maa peal ära lõppes, tätte nõudnud. Taluomanik ei annud jäneft tätte, waid seletas, et Kuramaa erasoiguse järele furnud metsloom selle oma on, kelle maa peal ta ära lõppeb. Maakonnaülema abiline arwas aga wõera lastud jänese omandamist rööwimiseks ja lastis Matshewski finni wõtta. Kohtu-uurija wabastas finniwõetu ja see kaebas kreisiülema abilise seadusewastase wabaduseriijumise pärast kohtusse. 31. oktobril oli asi Niias Peterburi kohtupalati wäljajõidu-osakonnas arutada, kes kreisiülema abilise kolmeks nädalaks politsei-peawahi juurde aresti mõistis.

„Post.“

Põhjusemõtteline otsus ilma lubata jahipidamise asju. Grobini kreispolitsei Lätimaal wõttis kellegi Siibawi elaniku sellepärast wastutusele, et see Perkuneni walla talupoegade maa peal ilma lubata jahti oli pidanud. Rahukohtunik, kes seda asja läbi waatas, leidis, et senat juba mitu korda on seletanud, et niisuguse kohtuproffessi algatajateks ainult need wõitwad olla, kes ise kahju on saanud — praegusel juhtumisel Perkuneni walla talupojad, mitte aga Grobini kreispolitseinik. Kohtunik jättis sellepärast kaebtuse tähelepanemata. Politsei ei olnud selle ojusega rahul, waid kaebas rahukogusse edasi, kus endine otsus ära finnitati.

Ministeriumide seletused.

Ülemtrükiwalitsuse seletus näitemängude ettekandmise asjus. Ülemtrükiwalitsus seletas hiljuti peale seda, kui Tolstoi näitemangu „Elaw furnukeha“ ettekandmine Peterburi rahwamajas ära keelati, et kohalikul walitsusewõimudel on õigus ühe ehk teise näitemangu ettekandmist ära keelata, kui kohalitud olud seda nõuawad, logugi et näitemäng ise tsensuri poolt etenduseks on lubatud.

Kohalikkude walitsuseasutuste otsused ja käsud.

Wallast lahtilastmise tunnistuse wäljaandmise puhul nõudsid seni kõik wallad, et isik, kes peale 1. oktobrit wallast lahtilastmise tunnistuse wõttis, tunnistust saades peale käesolewa aasta wallamaksu, kui see tal maksmata oli, weel tulewa aasta esimese poole wallamaksu kohe ära maksaks. Muidu wallast lahtilastmise

tunnistust wälja ei antud. Nüüd annab aga Siimi kubermangu talurahwa-asjade komisjon „W. Teat.“ kuulnisti mööda kohaliste komisjaride kaudu wallawalitlustele teada, et siisemiste-asjade ministeriumi seletuse järele (30. septembrist 1912. a.) wallad lahtilaskmise tunnistuse wäljaandmise juures, kui see peale 1. oktobrit sünnib, mitte nõuda ei wõi, et isit, kes wallast lahtilaskmise tunnistuse wõtab, kohe sealsamas poole tulewa aasta wallamaksust, mis käesolewa aasta wallamaksu poolest suuruses nõutakse, ära maksaks. Wallast lahtilaskmise tunnistus tuleb nõudjale kohe ilma takistufeta wälja anda ja tunnistuse peale sellekohane tähendus teha, et pool tulewa aasta wallamaksust tagant järele siise nõutakse. Siise nõudma saab seda poolt wallamaksu alles siis hakata, kui järgmise aasta wallamaksu jaotus tehtud ja komisjari poolt on finnitatud.

Walla waeste ülespidamiseraha asjus kirjutawad komisjarid „W. Teat.“ teatel Siiwimaa kubermangu talurahwa-asjade komisjoni käsul wallawalitlustele ette, et nad santidele määratud ülespidamiseraha pooleaasta wiisi ette ära saatma peawad selle adressi järele, kus sant wiimati elas ja mitte ootama ei jää, kuni sant ise palub raha wälja saata eht oma adressi teatab.

Keda võib Baltimaal kirikueestseisjaks walida? See küsimus oli hiljuti Siiwimaa kubermanguwalitluses arutusel Paistu kihelkonna konwendi liikmete — Loodi ja Siisu wallawanemate Kurwitsa, Siisasti ning teiste kaebuste põhjal, et Wiidu wallawanemat Ergi Paistu kihelkonna eestseisjaks mitte ei finnitatud. Kaebust läbi waadates otustati seda tähelepanemata jätta järgmistel põhjustel: 1) endise Balti kindralkuberneri ringkiri 15. juuli 1870 a. seaduse täienduseks wallakooli ja kihelkonna konwendi liikmete walimise kohta (kubermanguwalitluse käsufiri 1874 a. nr. 71) tuleb maksuaks tunnistada ka kirikueestseisja walimise kohta, et Luteri usu kirikuseaduse § 741 põhjal kolmes Balti kubermangus kirikueestseisjaks võib walitud saada ka mitte mõisnikuseisusest isit, kui wiimane mõisarentnik on, eht kihelkonnas mõisat peab kauakestwa õiguse põhjal eht mõisaomanik on; 2) et Erg, kelle finnitust kirikueestseisja ametisse nõutakse, ei mõisaomanik ega mõisarentnik ei ole, waid walla wakutalu omanik, mida Siiwimaa talurahwa-seaduse 1860 a. ja kohalikkude seaduste põhjal mitte ei wõi mõisas arvata, waid ainult mõisast lahus maatükis, mispärast sarnaste maatükide omanikka mitte ei wõi kihelkonnaeestseisja ametisse finnitada.

Kas eraraudteele võib wallamaksu peale panna? 17. mail 1911. a. otustas Sürgawere walla walitogu Esimese Wene-maa Suurdeweo (Pärnu-Tallinna) raudtee walitluse käest, kelle raudtee Sürgawere walla maadest läbi läheb, 100 rbl. 1912. a. wallamaksust nõuda. Kohaline talurahwa-asjade komisjar lükkas selle otluse ümber. Walitogu ei jäänud „W. Teat.“ järele sellega rahule ja kaebas edasi Siimi kubermangu talurahwa-asjade komisjoni, kes siis selle asja kohta neil päewil järgmise seletuse andis.

1) Et Esimese Wenemaa Juurdeweo raudtee omandujeks Sürga-
were walla piirides maksualuseid maatükka on, mille eest raudteewalitsus
seni wabatahtlikult kõik peremeeste maksud ära maksis; 2) et ehk küll
need maatükid sunduslikel teel ära wõerandatud olid, jääwad nad siiski
talurahwa maksualusteks maatükkideks, sest et nad mitte kroonu-, waid
eraraudtee omad on; 3) et talu maatükide omandamise ehk rentimise teel
ka need isikud, kes walla alla üles ei ole kirjutatud, kogukonna liikme-
teks saawad arwatud, ja neil niisamaajugused õigused ja kohustused on,
nagu teistel kogukonna liikmetel; ja 4) seda tähele pannes, et walla
wolikogu wõib raudteewalitsust ainult selle tingimise juures wallamaksu
alla panna, kui wallamaksu summa suurusst mitte omawoliliselt ära ei
määrata, waid ühemõduliselt kõigi teiste kogukonna liikmetega, selle
maksusüsteemi alusel, mida wolikogu wastu wõtnud, jellepärast ei ole
omawoliliselt määratud 100-rublalise wallamaksu nõudmine 1912. a.
eest mitte õige.

Nagu sellest seletusest näha, wõib eraraudteefid wallamaksu alla
panna, kuid ainult selles suuruses, nagu teda teised wallaliikmed maksawad.

